

Czy strategie profilaktyczne stosowane przez Miejskie Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni pomagają wychowankom radzić sobie z zachowaniami ryzykownymi?

Ryszard Mysior, Franciszek Nalepa

Wydział Nauk Społecznych, Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie

---

A b s t r a k t: Skutkiem rozwoju społecznego jest osłabienie funkcji rodziny oraz wzrost zachowań ryzykownych i patologicznych. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom podejmują instytucje o charakterze pomocowo-profilaktycznym poprzez wspieranie rodzin niewydolnych wychowawczo i programy pomocowe kierowane do dzieci i młodych ludzi z grup podwyższonego i wysokiego ryzyka. Placówki wsparcia dziennego mają znaczną autonomię, dlatego mogą dostosować strategię i programy działania do warunków środowiskowych uwzględniających faktyczny stan zagrożenia.

MCDiM „Ochronka” jest placówką wsparcia dziennego prowadzącą działania ukierunkowane na profilaktykę zachowań ryzykownych, stosującą przy tym wybrane strategie wiodące i uzupełniające. Artykuł jest próbą poszukiwania odpowiedzi na pytanie: jaka jest skuteczność stosowanych strategii w profilaktyce zachowań ryzykownych? Odpowiedzi na tak postawiony problem poszukiwano, dokonując diagnozy skuteczności poszczególnych strategii stosowanych w Miejskim Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni. Badania przeprowadzono w grupie osiemdziesięciorga jeden wychowanków, osiemdziesięciorga jeden rodziców i dwadzieścioro trojga wychowawców, stosując techniki: ankietowania, wywiadu, obserwacji i analizy dokumentów.

S ł o w a k l u c z o w e: placówka wsparcia dziennego, strategie profilaktyczne, zachowania ryzykowne

---

1. Wprowadzenie

Gwałtowne przemiany społeczno-ekonomiczne zachodzące w Polsce wpływają w wielu przypadkach destrukcyjnie na całe grupy społeczne, kondycję wychowawczą rodzin i przyczyniają się do zagubienia się jednostek. W rodzinach słabszych ekonomicznie czy też niewydolnych wychowawczo każda zmiana zwiększa trudności w wywiązywaniu się ze wszystkich powinności przypisanych do rodziny. Niedostateczne poczucie bezpieczeństwa, brak ochrony w rodzinie przed negatywnymi bodźcami ze strony otoczenia społecznego bądź środowiskowego czy też zdarzające się wśród rodziców patologiczne postawy są w wielu przypadkach impulsem do podejmowania przez dzieci i młodzież ryzykownych i patologicznych zachowań.

Fundamentem polityki państwa w zakresie zdrowia publicznego powinna być skuteczna profilaktyka ukierunkowana na minimalizowanie zagrożeń ryzykownych i patologicznych, prowadzących do zachowań aspołecznych. Reforma systemu profilaktyki zapoczątkowana w latach 90. XX wieku miała na celu wprowadzenie działań wzmacniających funkcjonowanie rodziny i jednostki w otwartym społeczeństwie. Istotną rolę w tym zakresie powierzono placówkom wsparcia dziennego. Celem działania tych placówek jest wspieranie rodziny w realizacji jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz pomoc dzieciom i młodzieży w internalizowaniu właściwych wzorców i norm zachowania społecznego – bez konieczności izolowania ich od naturalnego, ale niejednokrotnie destrukcyjnego środowiska. Przykładem takiej placówki wsparcia dziennego prowadzącej działania skierowane na profilaktykę zachowań ryzykownych przez stosowanie wybranych strategii wiodących i uzupełniających jest Miejskie Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni.

W tym miejscu należy postawić pytanie: czy strategie profilaktyczne stosowane przez Miejskie Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni pomagają wychowankom radzić sobie z zachowaniami ryzykownymi? Niniejszy artykuł jest próbą poszukiwania odpowiedzi na tak postawione pytanie.

2. Wybrane koncepcje profilaktyki zachowań ryzykownych

W ujęciu tradycyjnym profilaktyka miała wydźwięk negatywny, bowiem pod tym pojęciem rozumiano jedynie działania ograniczające zaburzenia i wady człowieka, pomijając kwestie zapobiegania zjawiskom patogennym, zanim się one pojawią.

Zbigniew Gaś (2005, s. 14) profilaktykę postrzegał jako „proces wspomagania człowieka w radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu, a także ograniczenie i likwidowanie czynników, które zaburzają prawidłowy rozwój i dezorganizują zdrowe życie oraz inicjowanie i wzmacnianie czynników chroniących”. Podobnie problem definiował Krzysztof Ostaszewski (2010, s. 74), który profilaktykę ujmuje jako świadome działanie mające na celu zapobieganie problemom (zaburzeniom, chorobom, dysfunkcjom), zanim one wystąpią. Zgodnie z obowiązującą obecnie wykładnią profilaktyka powinna mieć charakter przestrzegający, a nie naprawczy, powinna podejmować działania zmierzające do tego, aby obiekt działania nie nabywał cech ocenianych negatywnie, jak i nie tracił cech ocenianych pozytywnie (Szymańska, Zamecka, 2002, s. 19–20). Najogólniej ujmując zagadnienie, zadaniem profilaktyki jest eliminacja lub redukcja czynników ryzyka przy jednoczesnym wzmacnianiu czynników chroniących.

Koncepcja profilaktyki społecznej to komplementarne działania służące zapobieganiu różnym przejawom nieprzystosowania i patologii społecznej. Warunkiem skutecznej profilaktyki jest skorelowanie działań we wszystkich obszarach jej funkcjonowania z uwzględnieniem czynników ryzyka tkwiących w jednostce i w środowisku.

Profilaktyka defensywna jest koncepcją trudną do zaakceptowania przez dzieci i młodzież, ponieważ polega na negatywnym przekazie: „nie rób tego”, „unikaj tego”. Praktycy są zgodni, że współczesny model profilaktyki powinien łączyć profilaktykę negatywną (defensywną) z profilaktyką pozytywną (kreatywną). Mimo że te dwa modele pozostają w opozycji, to najlepsze rezultaty w działaniach profilaktycznych mogą być osiągnięte w sytuacji ich połączenia.

3. Placówki wsparcia dziennego w Polsce

Działalność placówek wsparcia dziennego reguluje Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.). Istotnym założeniem tej ustawy jest podjęcie systemowych działań ukierunkowanych na pomoc rodzinom przeżywającym trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych i przywrócenie im zdolności do wypełniania tych funkcji. Z mocy ustawy zadania te przypisane są do placówek wsparcia dziennego, które działając w najbliższym lokalnym środowisku, wspomagają rodziny w opiece i wychowaniu dzieci, zapewniają pomoc rodzinom i współkształtują rozwój dzieci. Do tych placówek najczęściej trafiają dzieci i młodzież z rodzin mających trudności w wypełnianiu podstawowych funkcji, często z problemami socjalnymi, materialnymi, ubóstwem. Placówki wsparcia dziennego funkcjonują pod różnymi nazwami: kluby, świetlice środowiskowe, świetlice socjoterapeutyczne, ogniska wychowawcze.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie:

- opiekuńczo-wychowawczej, jako koła zainteresowań, świetlice, kluby i ogniska wychowawcze;
- specjalistycznej, w których dodatkowo organizuje się zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne; które realizują indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię;
- pracy podwórkowej, tzw. *street-working*.

Placówki wsparcia dziennego mogą także funkcjonować w formie łączonej.

Istotnym zadaniem placówek wsparcia dziennego jest socjoterapia, zwana też terapią społeczną, jako forma pomocy psychologiczno-pedagogicznej, adresowana głównie do dzieci i młodzieży w celu nie tylko eliminowania zaburzeń zachowania, ale przede wszystkim wdrożenia właściwych wzorców zachowań i nauczania ich prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, budowania zdrowych relacji z rówieśnikami i dorosłymi, przyswojenia umiejętności pozytywnego rozładowywania emocji i rozwiązywania konfliktów oraz pomocy rodzicom w rozwiązywaniu problemów osobistych i wychowawczych z dziećmi.

Zadania socjoterapeutyczne realizowane są poprzez działania:

- edukacyjne – umożliwiające uczenie się nowych, konstruktywnych zachowań;
- terapeutyczne – organizowanie doświadczeń przeciwstawnych do doświadczeń urazowych i umożliwiających odreagowanie napięć oraz silnych, trudnych emocji;
- rozwojowe – stwarzanie warunków ułatwiających urzeczywistnianie potencjału dziecka.

4. Miejskie Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni

MCDiM „Ochronka” zostało utworzone w 2011 roku – pomimo obaw o stygmatyzację zachowano element tradycyjnej nazwy. Jest to specjalistyczna placówka opiekuńczo-wychowawcza typu dziennego. Ideą jej utworzenia była potrzeba wzmocnienia działań rozproszonych dotąd w niezależnie od siebie funkcjonujących placówkach. „Ochronka” zlokalizowana jest w centrum miasta, w zabytkowym pałacyku z dużym ogrodem i przylegającym do niego wielofunkcyjnym boiskiem. Na poddaszu znajdują się pracownie przedmiotowe, w których dzieci odrabiają lekcje, i prowadzone są zajęcia edukacyjne. Z kolei parter został zaadaptowany na zajęcia rekreacyjno-rozwojowe, między innymi ruchowe, kulinarne, muzyczne, artystyczne. Zajęcia prowadzone są równocześnie, co umożliwia wychowankom wybór interesującej aktywności w zależności od potrzeb. W skład „Ochronki” wchodzi dwie filie zlokalizowane na obrzeżach miasta.

MCDiM „Ochronka” od chwili utworzenia ukierunkowuje działania na wszechstronny rozwój wychowanków, a w szczególności na redukcję deficytów i eliminację czynników ryzyka (płaszczyzna kompensacyjna) oraz rozwój umiejętności i wzmacnianie czynników chroniących (płaszczyzna rozwojowa) (Nalepa, 2016). Podstawowymi formami pomocy tej placówki są: zajęcia socjoterapeutyczne, terapia indywidualna, pomoc specjalisty lub interwencja w najbliższym środowisku dziecka.

5. Organizacja zajęć w MCDiM „Ochronka”

Podstawowym dokumentem regulującym funkcjonowanie placówki jest Statut Miejskiego Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni. Dzieci i młodzież objęci opieką „Ochronki” mają obowiązek dostosować się do ustalonych w placówce norm i regul. Podstawowym zobowiązaniem jest regularne uczestnictwo w zajęciach, zgodnie z indywidualnym harmonogramem obecności. Są to zajęcia edukacyjne, socjoterapeutyczne oraz rozwijające umiejętności psychologiczne i społeczne. W placówce obowiązuje zasada „3 + 2”, co oznacza konieczność korzystania przez wychowanka z trzech, a w przypadku gimnazjalistów – z czterech zajęć obowiązkowych oraz dwóch dodatkowych. Wychowankowie korzystają z pomocy w nauce w pracowni humanistycznej (język polski, historia, geografia) i pracowni nauk ścisłych (matematyka, fizyka), uczestniczą także w zajęciach socjoterapeutycznych i profilaktycznych. Zajęcia profilaktyczne dla gimnazjalistów to RE-START, a dla najmłodszych – RIO. W przypadku zajęć dodatkowych dzieci i młodzież mają do wyboru zajęcia służące redukcji braków edukacyjnych (pracownia języka angielskiego, pracownia komputerowo-informatyczna) lub rozwijaniu zainteresowań (zajęcia plastyczne, muzyczne, teatralne, sportowe, kulinarne) (Jachowicz, 2011, s. 35). Ponadto wychowankowie mają do dyspozycji siłownię, w której pod opieką trenera mogą doskonalić swoją sprawność fizyczną, oraz klub-świetlicę, stanowiącą centrum zajęć ruchowych.

W placówce panują zasady, które w sposób przejrzysty regulują system nagradzania i konsekwencje nieakceptowanych zachowań. Wychowankowie ponoszą określone sankcje za brak obecności na zajęciach obowiązkowych.

Osoby objęte opieką „Ochronki” są obowiązane uczestniczyć w zajęciach w wymiarze co najmniej pięciu godzin lekcyjnych w ciągu tygodnia. Opiekunowie w rozliczeniu miesięcznym analizują frekwencję i postępy w nauce oraz zachowanie wychowanków i na tej podstawie wprowadzają korekty w indywidualnych planach pracy oraz podejmują inter-

wencje w sytuacjach problemowych. Z uczestnictwa w zajęciach obowiązkowych zwolnieni są rezydenci, tj. absolwenci gimnazjów pozostający nadal pod opieką placówki. Osoby systematycznie uczęszczające na zajęcia i przestrzegające norm i zasad funkcjonujących w placówce („3 x szacunek”: dla siebie, dla innych i dla miejsca) są nagradzane w formie wyjazdów na wycieczki oraz letnie i zimowe obozy wypoczynkowe. Ponadto podopieczni najbardziej zaangażowani w pracę nad sobą i w działalność na rzecz „Ochronki” oraz aktywnie działający w Forum Wychowanków otrzymują wyróżnienie lub roczną nagrodę w postaci tytułu Złotego, Srebrnego lub Brązowego Wychowanka (Nalepa, 2016).

W centrum wszelkich działań kadry pedagogicznej MCDiM „Ochronka” jest dziecko, któremu poświęca się czas i uwagę, które wspiera się w rozwoju i akceptuje i któremu pomaga się w rozwiązywaniu wszelkich trudności. Dziecko kierowane do „Ochronki” poznaje swojego indywidualnego opiekuna. Każdy z wychowawców ma pod swoją opieką nie więcej niż 4–5 wychowanków, z którymi buduje więź, nawiązując jednocześnie relacje z rodzicami, szkołą i instytucjami wspierającymi rodzinę. Taki schemat pracy daje większą możliwość organizowania kontaktu i konstruowania dla dziecka indywidualnego planu pomocy.

Proces socjoterapeutyczny rozpoczyna się od przeprowadzenia gruntownej diagnozy, która umożliwia terapeutę stworzenie obrazu zaburzeń i dysfunkcji u dziecka. W dalszej kolejności opracowuje się plan terapii dostosowany do indywidualnych potrzeb dziecka i wprowadza działania korygujące lub eliminujące zaburzenia. Nieodczownym elementem pracy socjoterapeutycznej jest ewaluacja. Dokonuje się jej na podstawie: wyników obserwacji zachowań dziecka, wniosków z ankiety oceniającej jego funkcjonowanie, informacji uzyskanych od rodziców, nauczycieli i rówieśników oraz analizy osiągnięć szkolnych. Niezwykle istotnym elementem procesu socjoterapeutycznego jest systematyczna współpraca z rodzicami.

Obowiązkiem wychowawców jest sporządzanie pisemnej informacji na temat funkcjonowania podopiecznego w placówce i czynionych przez niego postępów (Nalepa, 2016). Wychowawcy raz w miesiącu, podczas Kolegium Wychowawców, analizują postępy wychowanków i w przypadkach trudnych, problemowych podejmują decyzje w sprawach wymagających szczególnych środków zaradczych. Placówka utrzymuje stały kontakt z rodzicami i opiekunami dzieci i młodzieży i współpracuje ze szkołami, do których uczęszczają podopieczni. Wszystkie te działania tworzą spójny system pomocy, którego centrum stanowi wychowanek „Ochronki” (Jachowicz, 2011, s. 32–33).

6. Strategie wiodące i uzupełniające stosowane w „Ochronce”

Strategie profilaktyczne to sposób postępowania, którego celem jest osłabianie czynników ryzyka oraz wzmacnianie czynników chroniących. Skuteczność działań profilaktycznych warunkowana jest posiadaniem gruntownej wiedzy zarówno na temat etiologii zachowań ryzykownych, jak i możliwych do zastosowania strategii zapobiegawczych. Strategie stosowane w profilaktyce zachowań ryzykownych koncentrują się na indywidualnych, rodzinnych i środowiskowych czynnikach ryzyka. Analizując ich skuteczność, można je podzielić na wiodące i uzupełniające (Ostaszewski, 2010, s. 85–94).

Strategie wiodące to takie, których zastosowanie zmienia zachowanie dzieci i młodzieży w pożądanym kierunku, na przykład ogranicza używanie substancji psychoaktywnych. Odwołując się do klasyfikacji prezentowanej w literaturze (Borucka, Bobrowski, Pisarska, 2014, s. 6–11; Jachowicz, 2011, s. 32–33), pośród strategii stosowanych w „Ochronce” wymienić należy:

1. Strategia budowania więzi z „Ochronką” – dotyczy głównie dbania o właściwy klimat placówki i dobre relacje między wszystkimi członkami społeczności w różnych obszarach jej funkcjonowania.
2. Strategia kształtowania umiejętności życiowych – skupia się na rozwijaniu u dzieci i młodzieży kompetencji i umiejętności, które umożliwią im osiąganie zamierzonych celów, przygotowanie się do dorosłego życia i realizowanie potrzeb okresu dojrzewania w sposób akceptowany społecznie i niezagrażający ich zdrowiu ani życiu.
3. Edukacja normatywna – polega na kształtowaniu i wzmacnianiu norm przeciwnych niepożądanym zachowaniom.
4. Wsparcie mentorów – strategia, która buduje poczucie bezpieczeństwa przez rodzinę (doradców-mentorów).
5. Strategia rozwoju umiejętności wychowawczych – opiera się na aktywnym włączaniu rodziców w działania profilaktyczne.

Strategie uzupełniające stosowane samodzielnie są w małym stopniu skuteczne w ograniczaniu podejmowania zachowań ryzykownych, ale w połączeniu ze strategiami wiodącymi przynoszą pozytywne rezultaty. Wśród strategii uzupełniających stosowanych w „Ochronce” można wymienić: przekaz wiedzy, edukację rówieśniczą, propozycję alternatywnego spędzania czasu oraz trening umiejętności odmawiania.

7. Badanie skuteczności strategii stosowanych w profilaktyce zachowań ryzykownych na przykładzie Miejskiego Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni

Celem przeprowadzonych badań było zdiagnozowanie skuteczności strategii stosowanych w profilaktyce zachowań ryzykownych na przykładzie Miejskiego Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni. W celu zachowania poprawności metodologicznej sformułowano następującą hipotezę: strategie profilaktyczne stosowane przez Miejskie Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni pomagają wychowankom radzić sobie z zachowaniami ryzykownymi.

Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego, stosując techniki: ankiety, wywiadu, obserwacji i analizy dokumentów w okresie od 15 stycznia do 16 lutego 2018 roku. W badaniu uczestniczyło łącznie sto osiemdziesiąt pięć osób, w tym osiemdziesięcioro jeden wychowanków, osiemdziesięcioro jeden rodziców i dwadzieścioro troje wychowawców (pedagodzy, logopedzi, psychologzy, terapeuta zajęciowy, profilaktyk i terapeuta uzależnień, specjaliści z zakresu nauk ścisłych i humanistycznych, osoby zajmujące się teatrem, sportem i tańcem oraz wolontariusze).

Wychowankowie to grupa czterdzieścioro czworga dziewcząt (54%) i trzydziestu siedmiu chłopców (46%) w wieku 5–18 lat. Rekrutują się oni spośród uczniów bocheńskich szkół: podstawowej – czterdzieścioro ośmioro (59%), gimnazjum – dwadzieścioro jeden (26%), liceum i technikum – jedenaścioro (14%) oraz z branżowej szkoły – jeden (1%). W codziennych zajęciach uczestniczy siedemdziesięcioro siedmiu spośród nich (96%), pozostali kilka razy w tygodniu. Analiza frekwencji wykazała, że wychowankowie dość rzadko opuszczają zajęcia w „Ochronce”. Najlicniejsza grupa podopiecznych – trzydzieścioro sześcioro (44%) uczęszcza do „Ochronki” dłużej niż sześć miesięcy i mniej niż pięć lat, co czwarty – dwadzieścioro (25%) uczęszcza dłużej niż osiem lat, a pozostali – piętnaścioro (19%) zostali zapisani w ostatnich sześciu miesiącach. Analiza dokumentacji placówki potwierdzona informacjami od wychowawców wskazuje, że blisko 75% podopiecz-

nych „Ochronki” pochodzi ze środowisk zwiększonego ryzyka, rodzin niewydolnych wychowawczo bądź patologicznych. Częstym problemem w tych rodzinach jest alkoholizm jednego lub obojga rodziców.

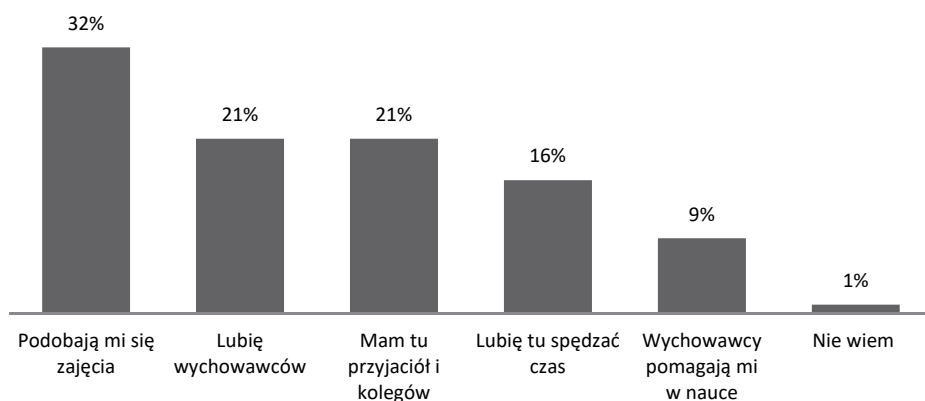
7.1. Strategia budowania więzi z „Ochronką”

Dzieci i młodzież trafiający do „Ochronki” w pierwszym okresie są nieufni, mają problemy z nawiązaniem kontaktu z wychowawcami i kolegami, działają według znanych doświadczeń i przyjmują postawę konfrontacyjną. W okresie pierwszych sześciu miesięcy nowi wychowankowie poznają swoich kolegów, wychowawców, środowisko i ofertę placówki, którą mogą przyjąć lub też odrzucić. Według wychowawców okres ten ma kluczowe znaczenie dla podjęcia decyzji o uczęszczaniu do „Ochronki”. Podopieczni, zwłaszcza starsi, przyznali, że bardziej niż ofertę placówki cenią akceptację ze strony wychowawców (95%) i kolegów (95%) oraz poczucie bezpieczeństwa (96% badanych „czuje się jak w drugim domu”). Nie oznacza to, że nie dochodzi do sporadycznych konfliktów lub przypadków agresji – są one jednak szybko rozwiązywane. Spośród ankietowanych wychowanków 47% docenia zaangażowanie wychowawców w wyjaśnienie i łagodzenie sytuacji konfliktowych. Bardzo pozytywnie wychowankowie oceniają czytelne i klarowne zasady funkcjonowania w „Ochronce” – jasno określone prawa, ale też powinności w stosunku do kolegów i personelu.

Prawie wszyscy wychowankowie oczekują pomocy ze strony wychowawców przy odrobianiu szkolnych zadań (99%), w załatwianiu ważnych spraw osobistych (75%) oraz rozwiązywaniu trudnych problemów (54%).

Rodzice potwierdzają pozytywne opinie wychowanków. Ich zdaniem wychowawcy są życzliwi i sprawiedliwi w stosunku do podopiecznych (94%) oraz dopilnowują ich przy przygotowywaniu zadań szkolnych (89%), dzieci zaś chętnie chodzą do „Ochronki” i dobrze się tam czują (88%), a w przypadku kłopotów życiowych otrzymują pomoc od opiekunów (82%).

Powody, dla których młodzi ludzie kilka razy w tygodniu – niektórzy przez osiem lat – przychodzą do „Ochronki”, zaprezentowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Dlaczego młodzi ludzie przychodzą do „Ochronki”?

Źródło: opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Wychowankowie wskazują również na inne wymierne korzyści wynikające z uczęszczania do „Ochronki”, którymi są: lepsze oceny uzyskiwane w szkole (94%), rozwijanie zainteresowań (99%) przez uczestnictwo w ulubionych zajęciach, jak: streetworking / strefa nastolatka (42%), muzyczno-plastyczne (32%), sportowe (25%), RE-START (5%), kulinarne (5%). Prawie wszyscy wychowankowie (95%) wskazują na sukcesy odniesione dzięki „Ochronce” i zaliczają do nich: zdobycie nowych umiejętności i sprawności sportowych (36%), udział w olimpiadach, turniejach i konkursach sportowych (35%), lepsze oceny w szkole (12%). Dość znaczna grupa (14%) wychowanków odpowiedziała, że wszystko zawdzięcza „Ochronce”. Rodzice, podobnie jak ich dzieci, pozytywnie oceniają różne formy zajęć prowadzonych w pracowniach specjalistycznych (96%).

Potwierdzeniem skuteczności strategii budowania więzi z „Ochronką” są kontakty utrzymywane z personelem placówki przez byłych wychowanków, którzy przychodzą odwiedzić wychowawców, a często też poradzić się w sprawach życiowych. Na podstawie prywatnych rozmów z wychowawcami można poznać dalszą drogę życiową i zawodową podopiecznych.

Można zatem sformułować wniosek, że proces budowania związku wychowanków z „Ochronką” przebiega skutecznie. Wychowawcy budują relacje wzajemnej życzliwości i bezpieczeństwa, które wiążą emocjonalnie podopiecznych z kolegami, wychowawcami i miejscem.

7.2. Strategia kształtowania umiejętności życiowych

Wychowawcy poprzez systematyczne działania dążą do kształtowania kompetencji i umiejętności, które umożliwią wychowankom osiągnięcie zamierzonych celów, przygotowanie się do dorosłego życia i realizowanie potrzeb okresu dojrzewania w sposób akceptowany społecznie i niezagrażający ich zdrowiu ani życiu. Dzieci i młodzież przyznają się do wielu problemów osobistych i rodzinnych. Niespełna dwie trzecie wychowanków (61%) podejmuje samodzielne, ale – jak sami przyznają – mało skuteczne, próby rozwiązania swoich problemów. Skutkiem tego jest bliżej nieukierunkowana frustracja. Źródło swojej nieskuteczności podopieczni upatrują w nieżyczliwości, niechęci środowiska, niekompetencji czy też złośliwości innych osób, równocześnie nie zauważając, że sami są przyczyną swoich porażek przez brak komunikatywności, wulgarny język czy niestosowny ubiór.

Wdrażanie działań mających na celu kształtowanie umiejętności życiowych jest procesem długotrwałym, który wychowankowie rozpoczynają od aktywnego uczestnictwa w życiu „Ochronki”. Pełnienie funkcji, wykonywanie zadań, praca w zespole, organizacja okazjonalnych imprez – wszystko to przyczynia się do nabycia wcześniej zupełnie obcych im umiejętności i kompetencji. Na pytanie: „Czego nauczyłeś się w «Ochronce»?” wychowankowie wskazali następujące odpowiedzi: pomaganie innym (25%), szanowanie innych (24%), rozmawianie kulturalnie, bez emocji (21%), działania zespołowe (14%), nabycie umiejętności komunikacyjnych typu: „lepiej dogaduję się z kolegami/koleżankami” (12%), uczciwość (9%), asertywność (8%), kreatywność (8%), odpowiedzialność (3%).

Działania w ramach strategii ukierunkowanej na kształtowanie umiejętności i kompetencji ogólnospołecznych dość skutecznie zatem zmieniają postrzeganie przez wychowanków oczekiwań społecznych w stosunku do każdej jednostki.

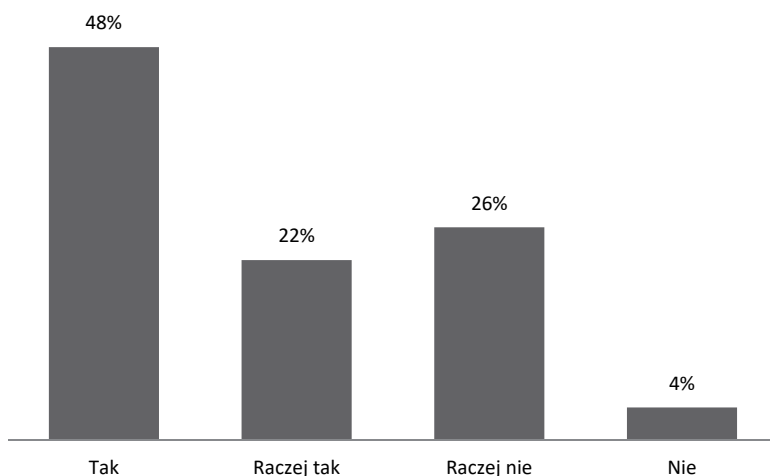

7.3. Edukacja normatywna przeciwdziałająca niepożądanym zachowaniom

Wychowankowie „Ochronki” poruszają się od małego dziecka w środowiskach normatywnie zróżnicowanych, w których prezentowane zachowania są w różnym stopniu aprobowane przez osoby znaczące.

Podstawowym problemem jest fakt, iż na zachowania dzieci i młodzieży wpływa stała bliskość postaw ryzykownych i patologicznych. Wychowawcy na podstawie codziennych obserwacji sposobu bycia i poczynań wychowanków, a także dzięki częstym kontaktom z ich rodzicami, ocenili, że dzieci i młodzież mają styczność ze środowiskiem zwiększonego ryzyka (48% – zdecydowanie tak, 52% – raczej tak). W ocenie wychowawców wychowankowie mają także do czynienia ze środkami odurzającymi, takimi jak papierosy, alkohol i narkotyki (61% – tak, 39% – raczej tak). W codziennych kontaktach, zdaniem opiekunów, dostrzega się u nich zachowania ryzykowne (26% – tak, 61% – raczej tak).

Celem podejmowania działań profilaktycznych w formie edukacji normatywnej jest ochrona wychowanków przed zachowaniami ryzykownymi. W ocenie wychowawców (rysunek 2) dzieci i młodzież w „Ochronce” starają się stosować do norm i zasad społecznie aprobowanych.

Rysunek 2. Czy wychowankowie postępują zgodnie z pozytywnymi normami i zasadami społecznymi?

Źródło: opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Wśród najczęściej obserwowanych zachowań ryzykownych wychowawcy wymieniali:

- nałogi (papierosy, alkohol, narkotyki);
- agresję i przemoc rówieśniczą (werbalną i niewerbalną);
- przemoc fizyczną;

- kłamstwa (unikanie i przenoszenie odpowiedzialności na innych);
- opuszczanie zajęć w szkole, wagary;
- kradzieże, zawłaszczanie cudzej własności;
- pomawianie innych;
- przenoszenie wulgarnych zachowań z patologicznych grup środowiskowych, osiedlowych do środowiska „Ochronki”.

Wychowankowie zazwyczaj nie reagują na pojawiające się zachowania ryzykowne, a wielu z nich uznaje je za naturalne. Do momentu, gdy problem ich nie dotyczy, podtrzymują swoją opinię o poczuciu bezpieczeństwa w „Ochronce”, a sytuacje zagrażające uważają za sporadyczne. Zdarzające się zachowania ryzykowne starają się ukryć – w wielu przypadkach wspiera ich w tym grupa.

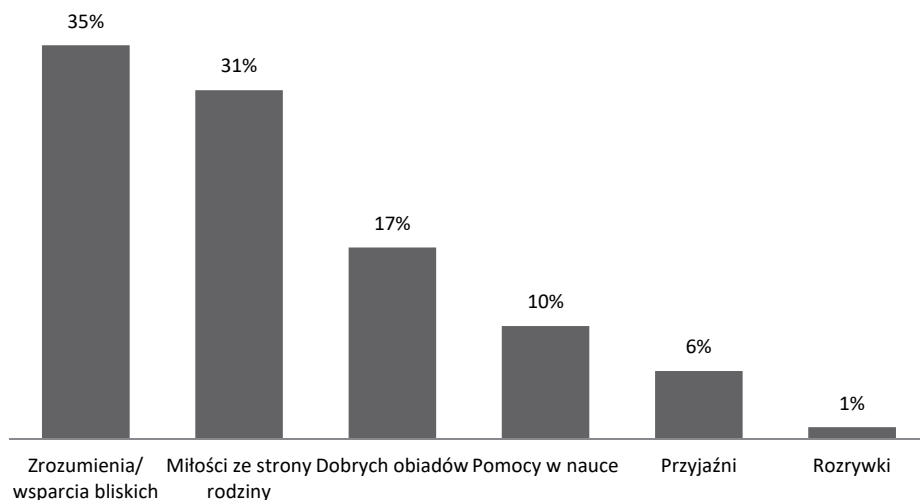
W ocenie wychowawców zachowania ryzykowne nie są sporadyczne (26% – tak, 61% – raczej tak). Reakcją na zaobserwowane przez nich u podopiecznych postawy tego rodzaju jest podejmowanie rozmowy wychowawczej, dość często w obecności rodziców, w celu podjęcia działań korygujących. Problemem jest jednak postawa rodziców (lub rodzica), którzy nie zawsze dostrzegają w zachowaniu dziecka naruszenie norm społecznych i nie widzą powodów do interwencji. Określona grupa zachowań ryzykownych, nieaprobowana w szkole bądź w „Ochronce”, jest przez rodziców niezauważana, a nawet przez część aprobowana – rodzice uważają, że dziecko sobie radzi. W ocenie wychowawców tylko nieliczni rodzice angażują się z przekonaniem w działania profilaktyczne.

Znaczna grupa rodziców ma świadomość braku rzeczywistej kontroli nad zachowaniem dziecka, ale nie chcąc pogarszać jego sytuacji, pozoruje współdziałanie z wychowawcami. Ci z kolei, nawet bez wsparcia rodziców, realizują wówczas plan działań profilaktycznych. Wymiernym wskaźnikiem skuteczności oddziaływań wychowawczych jest poprawa zachowania w szkole i w domu. Samoocena zachowania dokonana przez wychowanków, potwierdzona informacjami ze szkoły i od rodziców, wykazała znaczną jego poprawę w szkole (90%) i w domu (93%). O poprawie zachowania w szkole świadczą dodatkowo okresowe oceny z zachowania.

Można zatem stwierdzić, że wychowawcy, przy niewielkim wsparciu i zaangażowaniu ze strony rodzin, podejmują działania przeciwdziałające niepożądanym zachowaniom, czego skutki zauważalne są w środowisku szkolnym i w rodzinnym.

7.4. Wsparcie mentorów jako strategia budująca poczucie bezpieczeństwa w rodzinie

Wychowankowie sprawiają wrażenie osób zahartowanych i doświadczonych życiowo, które potrafią o siebie zadbać. Odpowiedzi prezentowane na rysunku 3 w pewnym stopniu mogą więc zaskakiwać. Oczekiwania zrozumienia (35%) i miłości (31%) ze strony dorosłych w przypadku dzieci są zrozumiałe. Podobne oczekiwania wyraża dorastająca młodzież dążąca do samodzielności i niezależności od dorosłych.

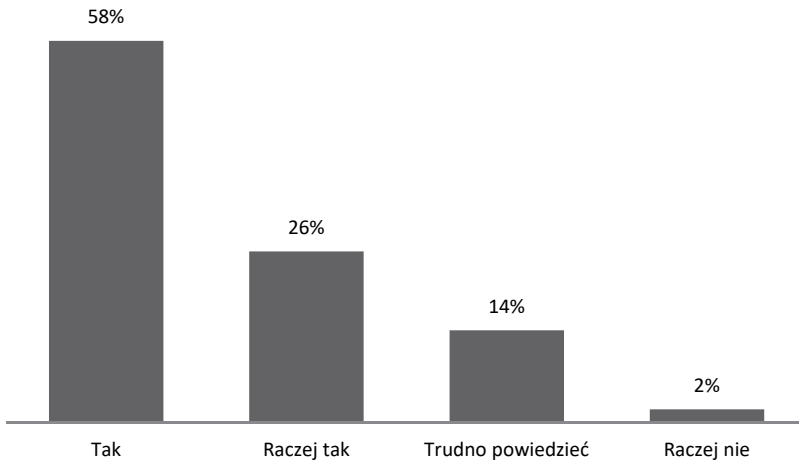

Rysunek 3. Czego brakowało Ci w domu/szkole, a znalazłeś w „Ochronce”?

Źródło: opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Wychowankowie nie oczekiwali niczego ponad to, czego doświadczają dzieci ze strony rodziców czy też rodzeństwa w normalnie funkcjonujących rodzinach. Ujmując problem najogólniej, podopieczni placówki – pomimo codziennego kontaktu z rodzicami czy też rodzeństwem – wykazują cechy sieroc. Pogłębiona analiza problemu wykazała, że instytucjonalne działania wychowawców spełniły ich oczekiwania. Wychowankowie zadeklarowali, że „Ochronka” spełnia wszystkie ich potrzeby i otrzymują oni pomoc w każdej sferze funkcjonowania. Bardzo wysoko ocenili wsparcie w trudnych dla nich sytuacjach, pomoc w nauce, ale przede wszystkim wyrozumiałość, empatię oraz życzliwość ze strony wychowawców. Każdy z wychowanków ma swojego wychowawcę, którego darzy zaufaniem. Są to osoby dla nich znaczące, z których biorą oni przykład, mające w ich oczach większy niż inni autorytet i często będące dla nich wzorem do naśladowania. Nierzadko wychowankowie obdarzają większym zaufaniem wychowawców niż własnych rodziców.

Duża grupa rodziców (68%) pozytywnie oceniła postawę wychowawców i wyraziła zadowolenie z pomocy udzielanej ich dziecku, gdy tego potrzebuje. Na wsparcie ze strony kadry „Ochronki” mogą liczyć również rodzice, którzy w wielu przypadkach są tak samo zagubieni jak ich dzieci.

Rysunek 4. Czy wychowawcy udzielają Ci wsparcia w rozwiązaniu problemów z dzieckiem?

Źródło: opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

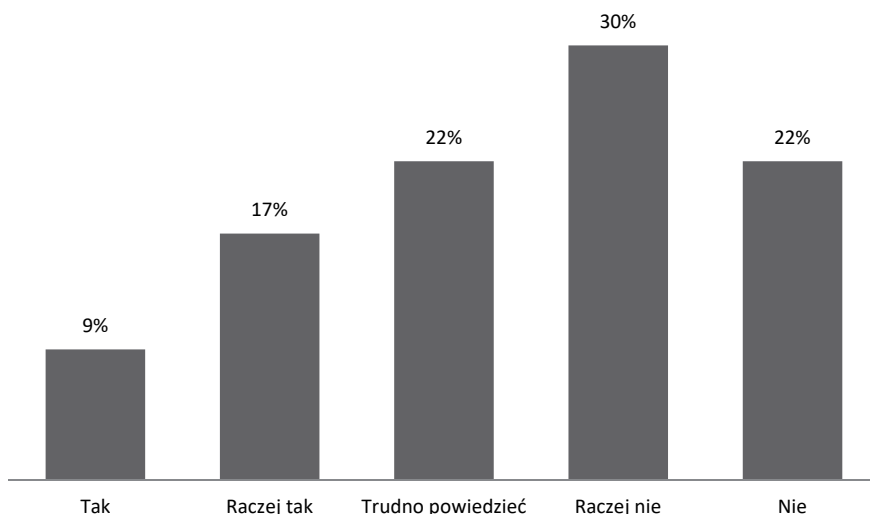
Interpretacja danych przedstawionych na rysunku 4 wymaga pogłębionej wiedzy uzyskanej podczas wywiadów z rodzicami. Rodzice niechętnie przyznają, że utracili rzeczywistą kontrolę nad własnym dzieckiem, a jeszcze trudniej im przyznać, że utracili u niego swój autorytet – często na rzecz wychowawców. Dla wielu rodziców, podobnie jak dla ich dzieci, osobą znaczącą stał się wychowawca. Wiele rodzin (31%), mimo iż jest to sytuacja niekomfortowa, nie oczekuje zmiany w relacjach dziecko – rodzice – wychowawca.

Strategia polegająca na wsparciu wychowanków przez mentorów w celu budowania poczucia najszerzej rozumianego bezpieczeństwa przez aktywne włączanie rodziców w działania profilaktyczne w praktyce okazała się mało skuteczna. Wychowawcom, pomimo inspirowania i motywowania rodziców do współdziałania, nie udało się ich zaangażować do rzeczywistego uczestniczenia w działaniach profilaktycznych, aby odzyskali należne miejsce w hierarchii osób znaczących u swoich dzieci.

7.5. Strategia rozwoju umiejętności wychowawczych rodziców

Rodziny, z których pochodzą dzieci i młodzież, są w pierwszej kolejności niewydolne wychowawczo, w wielu przypadkach brakuje im elementarnej wiedzy i umiejętności wychowawczych. Dbając o zaspokojenie swoich potrzeb, utracili kontakt z dziećmi.

Dane prezentowane na rysunku 5 wskazują jednak na dość dramatyczny obraz i podważają zasadę symetryczności w działaniach profilaktycznych „Ochronki” i rodziców. Tylko mniej więcej co czwarta rodzina (9% – tak, 17% – raczej tak) przyznaje, że sprawuje rzeczywistą kontrolę nad dzieckiem.

Rysunek 5. Czy środowisko domowe sprawuje rzeczywistą kontrolę nad dzieckiem?

Źródło: opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Z relacji rodziców wynika, że nie mają oni świadomości błędów, jakich dopuścili się w wychowaniu, i bardzo często powielają uchybienia, które w tej dziedzinie popełnili ich rodzice, według zasady, że dziecko się jakoś wychowa. Propozycji skierowania dziecka do „Ochronki” nie przyjmowali jako swojej porażki wychowawczej.

Niespełna trzy czwarte rodziców (70%) odpowiedziało, że „wie lub raczej wie”, jak funkcjonuje „Ochronka”. Poparta wywiadem analiza wykazała tymczasem, że ich wyobrażenia o funkcjonowaniu placówki w niewielkim stopniu pokrywają się ze stanem faktycznym. Potwierdza to brak zainteresowania rodziców, w jaki sposób ich dzieci spędzają czas wolny. Równocześnie jednak 80% z nich pozytywnie ocenia działania „Ochronki”.

Elementem istotnym dla skutecznej pracy profilaktycznej jest współdziałanie „Ochronki” z rodzinami dziecka. Rodzice (89%) i wychowawcy (80%) z uznaniem wypowiadają się na temat konieczności wzajemnej współpracy na zasadach określonych dość szczegółowo w Statucie placówki. Praktyka wychowawcza jednak nie potwierdza intencjonalnych deklaracji rodziców. Tylko co trzeci z nich (34%) utrzymuje w miarę regularne kontakty z wychowawcami „Ochronki” i stara się współuczestniczyć w pracy profilaktycznej, aby „dzieci w przyszłości mogły ułożyć sobie życie”. Faktyczne zaangażowanie, pomimo motywowania przez wychowawców, jest na jeszcze niższym poziomie (25%). Aktywność rodziców ogranicza się do uczestnictwa w wybranych okazjonalnie imprezach.

Analiza odpowiedzi na pytanie dotyczące współpracy rodziców z placówką prowadzi do wniosku, że strategia polegająca na aktywnym włączaniu rodziców w działania profilaktyczne w praktyce okazała się mało skuteczna. Mimo inspirowania i motywowania do współpracy wychowawcom nie udało się ich zaangażować do rzeczywistego uczestniczenia w działaniach profilaktycznych prowadzonych przez „Ochronkę”.

7.6. Przekaz wiedzy

Przekaz wiedzy ujmowany w działaniach profilaktycznych ukierunkowany jest na podniesienie wśród wychowanków świadomości istnienia określonych skutków podejmowanych zachowań ryzykownych. Diagnoza potwierdziła, że wiedza na temat następstw spożywania środków odurzających w różnych aspektach (społecznym, prawnym, medycznym, biologicznym) jest bardzo mała. Umiejętnie stosowany przekaz przy wykorzystaniu środków multimedialnych oraz podawane przykłady nieaprobowanych zachowań są stałym elementem zajęć socjoterapeutycznych, jak również zajęć RE-START.

Strategia przekazu wiedzy realizowana z wykorzystaniem technik multimedialnych jest wstanie zainteresować wychowanków i może ich zainspirować do większej ochrony swojego zdrowia.

7.7. Alternatywy

Bardzo istotna jest stosowana w „Ochronce” strategia opierająca się na założeniu, że zapewnienie dzieciom i młodzieży ciekawych alternatyw spędzania czasu i ich zaangażowanie w różne formy aktywności niweluje lub ogranicza podejmowanie przez nich zachowań ryzykownych. W praktyce oznacza to organizowanie dla dzieci i młodzieży różnych form aktywności w pracowniach przedmiotowych i rozwijanie zainteresowań kulinarnych, muzycznych, teatralnych, plastycznych, tanecznych, sportowych itp. Prawie wszyscy wychowankowie (98%) potwierdzili, że „Ochronka” stwarza warunki do rozwijania ich zainteresowań i pasji. Przez udział w organizowanych turniejach i konkursach mogą oni skonfrontować swoje umiejętności z innymi. Nawet niewielkie osiągnięcie jest olbrzymim sukcesem osobistym wychowanka.

Ważnym elementem stosowania tej strategii jest udział podopiecznych placówki w ruchu turystycznym. Wychowankowie poznają inną formę spędzania czasu wolnego. Czas spędzony z dala od środowiska patologicznego (często osiedlowego) jest okazją do poznania alternatywnych, pozytywnych zachowań akceptowanych społecznie.

Okazało się, że strategia alternatywy jest dla wychowanków nie tylko atrakcyjną formą spędzania czasu wolnego, ale również umożliwia im poznanie zachowań aprobowanych społecznie przez obserwację innych środowisk – innych niż osiedlowe – oraz odmiennych form spędzania czasu wolnego.

7.8. Edukacja rówieśnicza

Edukacja rówieśnicza jest najbardziej rozpowszechnioną formą przekazywania oraz nabywania wiedzy i umiejętności. Funkcję edukatorów pełnią liderzy młodzieżowi działający w „Ochronce” w ramach Forum Wychowanków. Forma edukacji rówieśniczej jest korzystna dla edukatora i odbiorców, którzy następnie, przekazując dalej nabytą wiedzę, sami stają się edukatorami. Funkcja edukatora powoduje, że młodzi ludzie czują się wyróżnieni i zaszczytzeni, nabywają pewności siebie, wzrasta ich samoocena oraz zdobywają wiele nowych umiejętności. Odbiorcy otrzymują cenne informacje w ciekawej formie od kogoś, kogo znają i komu ufają. Dzięki edukacji rówieśniczej edukator młodzieżowy dociera do większej liczby osób. Ta forma edukacji jest skuteczna, ponieważ wychowankowie:

- chętniej przyjmują informacje od swoich rówieśników niż od dorosłych (nieufnie mogą zachowywać się zwłaszcza młodzi ludzie, którzy wychowali się w trudnych warunkach i często w swoim otoczeniu doznawali ze strony dorosłych rozczarowań);
- chętniej powiedzą szczerze o tym, co czują lub myślą, swoim rówieśnikom, niż starszej osobie, której oceny będą się obawiać;
- łatwiej podejmują dyskusje z rówieśnikami nawet na trudne tematy (mówią tym samym językiem);
- łatwiej identyfikują się z ludźmi w swoim wieku, a informacje uzyskiwane od nich mogą się im wydawać bardziej wiarygodne.

Edukacja rówieśnicza jako strategia jest skutecznie wdrażana w działania profilaktyczne. Młodzi ludzie nie kryją, że większym zaufaniem jako edukatorów darzą rówieśników niż wychowawców.

7.9. Trening umiejętności odmawiania

Działanie profilaktyczne oparte na strategii umiejętności odmawiania (głównie w ramach socjoterapii i zajęć RE-START) polega na uświadamianiu dzieciom i młodzieży różnych form nacisku prowadzących do zachowań ryzykownych oraz na kształtowaniu postawy asertywności. Starsi wychowankowie przyznają, że dzisiejsze problemy wynikają między innymi z nieumiejętności odmawiania. Prawie trzy czwarte (73%) z perspektywy czasu przyznało, że było ofiarą manipulacji, ale też znaczna grupa świadomie godziła się na nią. Problemem w wielu przypadkach nie była zakamuflowana manipulacja, ale nieumiejętność odmówienia. Około dwóch trzecich podopiecznych „Ochronki” (66%) nie wiedziało, jak odmówić starszemu koledze, który częstował papierosami lub proponował inne ryzykowane zachowania. Na pytanie, czy nadal ulegają pod tym względem presji kolegów, blisko jedna trzecia wychowanków (32%) stwierdziła, że coraz częściej zdarza się im odmawiać.

Trening umiejętności odmawiania jest skutecznie wdrażany w działania profilaktyczne. Młodzi ludzie nie kryją, że obecnie coraz częściej zauważają manipulację i mówią „nie”, w większym stopniu wytrzymują presję psychiczną i są bardziej asertywni w stosunku do osób proponujących im zachowania ryzykowne.

8. Podsumowanie i wnioski

Celem przeprowadzonych badań była diagnoza skuteczności strategii stosowanych w ramach profilaktyki zagrożeń w Miejskim Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni. Prawie dwie trzecie rodziców potwierdziło znajomość stosowanych strategii. Analiza dalszych wypowiedzi wykazała jednak, że ich wiedza na ten temat jest niewielka. Należy tutaj odwołać się do wyrażanych przez rodziców przekonań, że ich dziecko nie podejmuje działań ryzykownych i w żaden sposób nie jest zagrożone.

Rodziców i środowisko szkolne interesują efekty podejmowanych działań mierzone tradycyjnymi wskaźnikami, jak oceny w szkole, ocena z zachowania, promocja do klasy wyższej.

Prawie wszyscy rodzice dzieci uczęszczających do „Ochronki” (93%) przyznali, stosując czytelne dla nich kryteria diagnozy, że placówka spełnia ich oczekiwania i są zadowoleni z faktu uczęszczania ich dzieci na organizowane w niej zajęcia. Stwierdzili oni również, że zaobserwowali pozytywne zmiany w zachowaniu domowym dzieci, lepszą komunikację z nimi, większe wyciszenie i mniejszą agresję w stosunku do domowników. Ponad-

to prawie wszyscy spośród nich (96%) bardzo wysoko ocenili działalność „Ochronki”, wyrażając nadzieję, że dziecko będzie nadal do niej uczęszczać. Wskazuje to na olbrzymie zaufanie rodziców wobec placówki, potwierdzone codzienną pracą wychowawców w prowadzeniu działań profilaktycznych oraz ciągłą dbałością kadry pedagogicznej o jakość pracy, a także rozwój i bezpieczeństwo wychowanków.

Wychowawcy „Ochronki” twierdzą, iż strategie i działania profilaktyczne prowadzone w zakresie przeciwdziałania ryzykownym zachowaniom u dzieci i młodzieży są skuteczne (96% – tak, 4% – raczej tak). W ich opinii na wysoki poziom efektywności tego rodzaju strategii wpływ ma systematyczna, codzienna praca z wychowankami. Zgodni są również w kwestii oceny regularności korzystania przez podopiecznych z oferty „Ochronki”. Ich zdaniem ma ona znaczący wpływ na skuteczność prowadzonych w placówce strategii wychowawczych (91% – tak, 9% – raczej tak). Wychowawcy przyznają przy tym, iż na poziom efektywności podejmowanych działań profilaktycznych negatywny wpływ ma rotacja dzieci i młodzieży, która uniemożliwia długotrwałe oddziaływanie na nich, oraz zbyt małe zaangażowanie się rodziców.

Wnioski wynikające z przeprowadzonych badań uprawniają do pozytywnego zweryfikowania postawionej hipotezy. W ocenie rodziców, wychowawców i wychowanków zauważalny jest pozytywny wpływ strategii zastosowanych w profilaktyce zachowań ryzykownych na funkcjonowanie podopiecznych Miejskiego Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w Bochni.

Bibliografia

- Borucka, A., Bobrowski, K., Pisarska, A. (2014). ABC szkolnej profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży. *Świat Problemów*, 1(252), 6–11.
- Gaś, Z.B. (2005). Profilaktyka w szkole. W: B. Kamińska-Buśko, J. Szymańska (red.). *Profilaktyka w szkole: poradnik dla nauczycieli* (s. 7–20). Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej.
- Jachowicz, M. (2011). Jubileusz Ochronki. *Świat Problemów*, 12, 32–35.
- Nalepa, F. (2016). *Rola Miejskiego Centrum Dzieci i Młodzieży „Ochronka” w lokalnym systemie profilaktyki na przykładzie miasta Bochnia*. Niepublikowana praca licencjacka. Promotor: dr Józef Jedynek. Tarnów: Tarnowska Szkoła Wyższa. Wydział Nauk Stosowanych.
- Ostaszewski, K. (2010). Kompendium wiedzy o profilaktyce. W: *Przewodnik metodyczny po programach promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki* (s. 74–94). Warszawa: Fundacja ETOH.
- Szymańska, J., Zamecka, J. (2002). Przegląd koncepcji i poglądów na temat profilaktyki. W: G. Świątkiewicz (red.). *Profilaktyka w środowisku lokalnym. Praca zbiorowa* (s. 19–32). Warszawa: Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii.

Do preventive strategies applied by the Municipal Centre for Children and Youth ‘Ochronka’ in Bochnia help pupils to deal with risky behaviours?

A b s t r a c t: The weakening of family functions and the increase of risky and pathological behaviours are the effects of social development. The institutions of aid and prevention undertake the counteraction to this negative phenomena by supporting inefficient families. Different aid programmes are targeted at children and young people from high risk groups. Daily support institutions are considerably autonomic and so they can adapt the strategy and action programs to the environmental conditions that take into account the actual state of emergency. MCDiM ‘Ochronka’ is a day-care centre which conducts activities aimed at prevention of risky behaviours using selected leading and complementary strategies. The article is an attempt to find an answer to the question: What is the effectiveness of strategies applied in the prevention of risky behaviours? The answers to this problem were sought by diagnosing the effectiveness of particular strategies applied in the ‘Ochronka’ Municipal Centre for Children and Youth in Bochnia. The research was carried out on a group of 185 pupils, parents and teachers, using the following techniques: questionnaires, interviews, observations and document analysis.

K e y w o r d s: day-care centre, prevention strategies, risky behaviours

---